

УДК 725.84.012.7

Христюк Ю.С.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СИСТЕМИ «ДИТИНА – ДИТЯЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ГРОМАДСЬКИЙ ПРОСТІР»

Христюк Ю.С. Аспекти взаємодії системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір». Статтю присвячено визначенню факторів впливу на зв'язки у структурі взаємодії ігрового та громадського просторів та на формування характеру компонентів системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір». У статті значна увага приділена внутрішній архітектоніці та функційній організації внутрішнього середовища громадського закладу. Розкрито особливості планувальних принципів; виділені основні типи взаємозв'язків, що існують між дітьми, між дітьми та дорослими, між дітьми та елементами ігрового середовища; проаналізовано аспекти взаємодії ігрового та громадського простору як системи.

Ключові слова: ігрове середовище, громадський простір, система, взаємозв'язок.

Христюк Ю. С. Аспекты взаимодействия системы «ребенок – детская среда – общественное пространство». Статья посвящена определению факторов влияния на связи в структуре взаимодействия игрового и общественного пространств и на формирование характера компонентов системы «ребенок – детская среда – общественное пространство». В статье значительное внимание уделено внутренней архитектонике и функциональной организации внутренней среды общественного заведения. Выделены основные типы взаимосвязей, которые существуют между детьми, между детьми и взрослыми, между детьми и элементами игровой среды; проанализированы аспекты взаимодействия игрового и общественного пространства как системы.

Ключевые слова: игровая среда, общественное пространство, система, взаимосвязь.

Khristiuk J. Aspects of cooperation of the system «child – child's environment – public space». The article is devoted determination of factors of influence on copulas in the structure of cooperation of playing and public spaces and on forming of character of the system a «child – child's environment – public space». Architectonics and functional organization of internal environment of public establishment are exposed in article. The basic types of intercommunications between children, between children and adults, between children and elements of playing environment are selected; the aspects of cooperation of playing and public space as systems are analysed.

Keywords: playing environment, public space, system, intercommunication.

Надійшла до редакції 26.09.2013

© Христюк Ю.С., 2013

Постановка проблеми. Тенденція до організації дитячих ігрових зон в інтер'єрах громадських закладів зумовлює функціонування складної системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір». Пріоритетним напрямком дослідження є визначення факторів впливу на формування зв'язків у структурі взаємодії ігрового та громадського просторів, що актуально для дітей і для відвідувачів закладів громадського призначення.

Розгляд даного питання дасть можливість під новим кутом та у ширшому діапазоні розглянути внутрішні процеси та функціонування громадських центрів з організованим дитячим ігровим середовищем у їх внутрішньому просторі.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Стаття виконана згідно науково-дослідницької роботи кафедри дизайну Луцького НТУ, пов'язана з удосконаленням та модернізацією існуючих громадських споруд та дитячих ігрових територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організація ігрового середовища в громадських закладах – досить перспективна галузь сучасного проектування. У літературних джерелах значна увага приділяється особливостям проектування громадських закладів та шляхам формування їх внутрішньо-організаційної структури [1-3]. Комплексний підхід до взаємозв'язку дитини з ігровим простором здійснив С. А. Шмаков [5]. Огляд літературних джерел показав відсутність наукових робіт щодо розгляду аспектів взаємодії системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір».

Мета і завдання роботи. Метою роботи є виявлення аспектів взаємодії дитячого ігрового простору з громадським. У зв'язку з цим виділені основні завдання: 1) дослідити вплив різноманітних факторів на характер системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір»; 2) окреслити основні види зв'язків у даній системі.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десятиліть спостерігається поширення випадків організації дитячих ігрових зон у громадських закладах різного функційного призначення: адміністративних, торговельних, громадського харчування, навчальних, лікувальних, культурно-освітніх, видовищних, комунальних. Такий напрям проектування передбачає ускладнення внутрішніх системних зв'язків із громадським простором. Особливості взаємодії компонентів системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір» визначають її характер, на який впливають проектно-конструктивний та людський фактори.

На взаємозв'язок дитячого ігрового простору з громадським впливає проектно розташування даного функційного компонента у системі. Для продукування повноцінного, гармонійного внутрішнього простору істотним є проектно-конструктивний фактор, що визначається проектними особливостями громадського закладу взагалі та ігрового середовища зокрема. Будова, внутрішня структура будь-якого типу громадського об'єкту, розташування меблів чи обладнання впливає на функційність дитячого середовища. Адже він таким чином обмежує ігрові зони чи визначає основні рухові траєкторії, дозволені для ігор дітей. Відповідний вплив здійснюють й інші інфраструктурні компоненти громадських закладів, що виконують допоміжні функційно-технологічні процеси, локалізуючи таким чином дитячу ігрову діяльність в конкретно визначеній зоні.

Один із аспектів взаємодії громадського простору з ігровим є функційна організація внутрішнього середовища громадського закладу, що полягає у виявленні взаємозв'язків між окремими приміщеннями (або їх групами) при збереженні їх проектного рішення. Внутрішня архітектоніка громадського закладу впливає на зв'язки з дитячим ігровим середовищем. Конструктивні елементи громадських установ визначають відкритий чи закритий характер системи, що впливає на візуальний взаємозв'язок дорослих і дітей. Наявність внутрішніх перегородок та стін частково чи повністю ізолюють дитяче середовище від зовнішніх впливів. У цьому випадку система є закритою або комбінованою, що забезпечує внутрішні обмежені контакти в ігровому середовищі та відсутність зв'язків із громадським середовищем.

На основі узагальнення вітчизняної практики проектування дитячого простору в громадських закладах можна виділити два основні конструктивно-планувальні принципи організації ігрового середовища: вільний та обмежений. Принцип вільного планування (без використання зовнішніх огорожень) відзначається підвищеною мобільністю елементів та дозволяє універсально використовувати простір залежно від зміни ігрових потреб, а відтак спрямований на об'єднання та гармонізацію внутрішніх зв'язків у системі. Обмежений принцип планування характеризується сталістю внутрішніх зв'язків в ігровому середовищі.

Важливим проектним чинником, що обумовлює характер системи, є елементи дитячого простору. Збільшення предметно-ігрового наповнення (за рахунок спускових гірок, ігрових модулів-конструкторів, автосимуляторів тощо) приводить до тісних ігрових контактів у межах ігрової системи і характеризується слабкістю зв'язків дітей та громадського середовища. Ігрове обладнання формує безпосередні зв'язки між дитиною та середовищем гри, сприяє виникненню ігрових процесів у системі, а отже, визначає її характер (динамічний, статичний). Конструктивною особливістю динамічної системи є забезпечення руху обладнання і мобільності усієї ігрової системи за рахунок внутрішніх механізмів. Загальна мобільність обладнання забезпечує наявність тісних споглядально-пізнавальних зв'язків і короткочасних контактів із громадським простором. Велика площа ігрового середовища зумовлює статичність системи, що зумовлює наявність більш стійких внутрішніх зв'язків з громадським середовищем.

Антропометричні, психофізичні, фізіологічні, психологічні, соціально-психологічні та гігієнічні вимоги до ігрового простору є аспектами людського фактора, що впливає на особливості формування дитячого середовища, а відтак, на характер взаємодій у системі. Дані показники включають комплексні показники зручності у процесі гри: використання простих та технічно складних ігрових предметів (наприклад, системи дистанційного управління), маніпулювання ігровими елементами, легкість засвоєння дій у процесі експлуатації ігрового обладнання. Легка конструкція ігрового обладнання відповідає фізіологічним властивостям дитини, її біологічним та енергетичним можливостям, забезпечує умови проходження процесів візуальної динаміки. Психологічні вимоги зумовлюють відповідність здібностям й інтересам, навичкам і умінням дитини. Соціально-психологічні особливості забезпечують ступінь групової взаємодії між дітьми,

їх соціалізацію. Тобто можна відзначити високий ступінь опосередкування міжособистісних відносин змістом спільного ігрового процесу. Розміри й ступінь труднощів обладнання задаються відповідно з віковою групою дітей, відповідають рівню їхнього розвитку та сприйняття. Комфортність та безпека дитячого середовища формуються на основі просторових параметрів ігрового обладнання і громадського закладу.

Одним із аспектів людського фактора є тривалість взаємодії. Організовані ігрові зони для дітей в будь-якому громадському закладі є осередком їх тимчасового перебування, тому взаємодії у системі будуть короткочасні. Тіснота зв'язків у системі визначається взаємодіями між батьками та дітьми, між дітьми та аніматорами (наглядачами), між дітьми та іншими відвідувачами громадських закладів. Необхідність постійного перебування дітей під наглядом дорослих, а також вплив поточних процесів у готелі, в кафе чи в аеропорті впливає на функційність та результативність ігрової діяльності дітей в будь-якому громадському закладі.

Узагальнюючи особливості впливу проектно-конструктивного та людського факторів на систему «дитина – дитяче середовище – громадський простір», можна виділити основні типи взаємозв'язків: тактильно-візуальний зв'язок та споглядально-пізнавальний зв'язок. За об'єктом взаємодії у дитячому середовищі можна виокремити тактильно-візуальні зв'язки між дітьми, між дітьми та дорослими, між дітьми та елементами ігрового середовища, які властиві тільки для процесів, що відбуваються в дитячому ігровому середовищі. Споглядально-пізнавальний зв'язок характерний для усієї системи «дитина – дитяче середовище – громадський простір», оскільки дає змогу дітям пізнати функційні особливості оточуючого громадського середовища на шляху до їх соціалізації.

Висновок. Отже, система «дитина – дитяче середовище – громадський простір» характеризується наявністю зовнішніх (з громадським простором) та внутрішніх (у дитячому середовищі) зв'язків. Особливості взаємозв'язку визначають людський та проектно-конструктивний фактори. За характером система може бути: відкрита, закрита і комбінована; динамічна і стаціонарна. Системна організація громадського закладу та його внутрішнього ігрового середовища передбачає наявність тактильно-візуального та споглядально-пізнавального зв'язків.

Подальший напрямок дослідження. Наступним етапом роботи буде створення типології взаємовідношень дитячого ігрового середовища та видової структури громадських закладів.

Література:

1. Детские игровые комплексы [Електронний ресурс]. – <http://www.playex.org/detskije-igrovyye-kompleksy/29/>
2. Дудка О. М. Конспект лекцій з курсу «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування» (для студентів 3 курсу напрямку 6.060102 – «Архітектура») / О. М. Дудка. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 72с.
3. Сырыщева Н. В. Дизайнерские принципы формирования игровой среды для детей на придомовых территориях (на примере жилых районов г. Москвы): автореф. дис. канд. искусствоведения : спец. 17.00.06 «Техническая эстетика» / Н. В. Сырыщева. – М., 1985.
4. Христюк Ю.С. Зони розваг у структурі торгових закладів: сучасний стан і перспективи [Текст] / Ю. С. Христюк // Вісник ХДАДМ. Синтез дизайну і мистецтва в освітянському просторі. – Харків, 2010. – № 5. – С. 107-111.
5. Шмаров С. А. Игры учащихся – феномен культуры. / С. А. Шмаков. – М.: Новая школа, 1994. – 240 с.